Soldan sağa: Fırat Kızıltuğ (Üdî), Teşkilat Refik, M. Şevket Eygi, Mehmed Niyazi, Prof. Dr. Ahmet Nuri Yüksel, Mümin Çevik, Emin Işık, Resat Şen, Hekimoğlu İsmail

Marmaratörler yıllar sonra toplandı

YUSUF GÜNDÜZ
FOTOĞRAF MEHMET YAMAN

Öyle bir mekân düşünün ki orası memleketin entelektüel düşünürlerini bir araya getirsin. Öyle bir kıraathane hayal edin ki profesöründen öğrencisine, esnafından gazetecisine birçok insanı aynı masa etrafında toplasın, bu insanlar orada memleketin en mühim olaylarından dar pantolon meselelerine kadar bir sürü konuyu rahatça tartışabilsin. Ve yine öyle bir okul düşünün ki orada ortaokul mezunu bir adam ilmî bir meseleyi profesörlerle denk tartışabilsin. Tartışma kültürünün yok olduğu, insanların farklı fikirlere tahammül edemez hale geldiği günümüzde böyle bir yer hayal etmek zor olsa da yakın tarihimiz bunun örnekleriyle dolu. Marmara Kıraathanesi ise bunun bize en yakın örneği.

1960'lı yılların karanlık siyasi ikliminde bir araya gelinen, konuşulan, tartışılan Marmara Kıraathanesi'nin müdavimleri, geçtiğimiz günlerde Kaynak Kültür Merkezi'nde biraraya geldi. Necip Fazıl'ın 1983'teki cenazesinden sonra ilk kez ESKADER ödül töreninde biraraya gelen 'Marmaratörler'(kendilerini böyle tanımlıyorlar), eski günleri, sabahlara kadar süren tartışmaları, her biri ayrı bir karikatüre malzeme olacak kişilikleri ve dönemin siyasi ortamında yaşanan zorlukları anlattılar. Biz de merak ettik ve hazır bulmuşken, başladık Marmaratörler'in aktardığı hatıraları merakla dinlemeye. Emin Işık, Ahmet Nuri Yüksel, Mehmed Niyazi, M. Şevket Eygi, Üstün İnanç, Osman Akkuşak, Hekimoğlu İsmail, toplantıya katılan Marmaratörler'in sadece bir kısmıydı. Peki, neydi Marmara Kıraathanesi? Bulunduğu zaman itibarıyla neyi temsil ediyordu?

Marmara Kıraathanesi, Laleli'den Beyazıt'a çıkan yokuşun düzlüğe kavuştuğu yerde, meydanın ünlü mekânlarından biri. Beyazıt Meydanı yenilenirken yıkılan Küllük müdavimlerinin Marmara'ya akın etmesiyle şenlenmiş aslında burası. Kıraathane'nin en hareketli zamanları ise 1959 ile 1971 yılları arasına rastlıyor. Üniversite profesörleri, zamanın büyük şairleri, ediplori, gazetecileri ekseriyetle ülke gündemini, bazen ilmî bir meseleyi tartışmak, bazen de sırf sohbet etmek için Marmara'daki büyük masanın etrafında bir araya gelirlermiş. Marmara'daki bu büyük masa, kıraathaneye oyun oynamak için gelenlerin masalarından farklı bir yerde durur, bu masanın müdavimleri genellikle arka tarafa çok da uğramazlarmış. Bir de Marmara'nın unutulmaz yüzü Hulusi Efendi var ki; Marmara müdavimleri hatıralarında ona yer vermeden edemiyorlar. Hulusi Efendi, masada bulunan insanların ilmine duyduğu saygıdan mı yoksa tevazuundan mı bilinmez, bu masaya gelir, ellerini önüne kavuşturarak saygıyla beklermiş o zamanlar. Zaten oraya gelenler bir müşteri değil de bir misafir gibi karşılanırlarmış Hulusi Efendi tarafından.

Kıraathane yeniden kurulacak

Marmara müdavimleri o zamanın senatörlük sisteminden ilham alarak Marmaratör demeye başlamışlar kendilerine. Marmaratörler her akşam işlerinden çıkınca evlerine gider gibi Marmara'ya gider, sohbet halkasına dahil olurlarmış. Birbirlerine o kadar bağlıymışlar ki, biri o gün gelmese, neden gelmediği araştırılır, eğer hasta ise ziyaretine gidilirmiş. Marmara'nın müdavimleri, belli bir görüşe sahip insanlardan da oluşmuyormuş. Sağcısı ile solcusu aynı masa etrafında her türlü konuyu tartışabilirmiş.

Üstün İnanç, 'o dönemin en büyük solcularından, Nazım Hikmet'lerin hocası' dediği Abidin Nesimî'nin de bir Marmara müdavimi olduğunu söylüyor. Kimi zaman çok ciddi meseleler kimi zaman işe kıldan tüyden söylenmiş tartışmalar. Aynı konu ne olursa olsun ayrı bir tat bırakırmış dinleyenlerin damağında. Mehmet Şevket Eygi, önümüzdeki günlerde Beyazıt'ta inşa edilen bir otel binasında Marmara'ya benzer bir mekâna yer ayrılacağının müjdesini de verdi toplantıda. Böyle bir mekân, eski Marmara'nın tadını verir mi bilinmez ama bazı eski Marmaratörlerin zaman zaman toplanıp eski günleri yâd etme fırsatı bulacağı bir gerçek. Toplantıyı tertipleyen M. Nuri Yardım, bu toplantıların devamının geleceği müjdesini veriyor. y.gunduz@zaman.com.tr

1960'lı yıllarda en şaşaalı dönemini yaşayan Marmara Kıraathanesi, dönemin en meşhur profesörlerini, gazetecilerini, yazarlarını bir araya getiren; öğrencileri de onların etrafında toplayan bir okuldu aynı zamanda. Bu sıradışı okulda Necip Fazıl'dan Sezai Karakoç'a, Mükrimin Halil Yinanç'tan Erol Güngör'e, Arif Nihat Asya'dan Hilmi Oflaz'a, Saip Atademir'den İzzettin Şadan'a birçok önemli isim aynı masa etrafında toplanır, farklı meselelerde fikir yürütürlerdi.

Marmara Kıraathanesi hakkında 2007'de TRT, altı bölümlük bir belgesel yayınlamıştı.

Bir profesörle ortaokul mezunu tartışabilirdi

Emin Işık: Marmara'da sohbetler bazen sabahlara kadar sürer, sabah da Eyüp'e namaza giderdik. O zamanlar telefon falan da yok tabii, evdekiler merak edip ağlarlarmış. Bu yüzden Marmara müdavimleri, hanımlarının hakkını ödeyemezler. Onların hanımları hepsi gerçekten cennetlik.

Ahmet Nuri Yüksel: Marmara'yı tarif etmek gerekirse Necip Fazıl'ın Reis Bey'in de geçen bir diyaloğa bakmak lazım. Orada Reis Bey, hapishanedekilere sohbet ederken mahkûmun biri de dikkatle dinliyormuş. Diğer mahkûm ona, "Sanki anlıyor musun ki; böyle dikkatle dinliyorsun?" devince o da "Sana ne anlamasam da anlıyorum" demiş. Bana göre Marmara'yı böyle tarif edebiliriz.

Mehmed Niyazi: Bir gün Anadolu'dan bir arkadaş geldi. Ona bir iş bulundu, her gün iş çıkışında Marmara'ya geliyor. 15 gün olmuştu geleli, kahvede oturuyoruz, Saip Atademir fıkhî bir mesele anlatıyor, o anda ortaokul mezunu o çocuk, 'Bu bir küfürdür.' dedi, 'Sen küfürdesin.' Bunlar tabii bi kapıştılar. Biri ordinaryüs profesör, diğeri ortaokul mezunu. Resat'a dedim ki, 'dünyada hiçbir üniversite yoktur ki bir ortaokulluyu on beş günde bir ordinaryüsle münakaşa edecek seviyeye getirmez. Ama Marmara'da bu oluyordu.

M. Şevket Eygi: Bizim yaşlı Hulusi Efendi vardı. Saat on — on buçuktan sonra söylemeden demli çaylar getirirdi. Nuri Karahöyüklü Sultan Mahmut'tan başlar anlatır anlatır ancak Sultan Abdülmecid'e getirirdi. Bir dahaki akşam Sultan Abdülmecid'den öteye devam etmez yine Sultan Mahmut'tan başlardı. Böylece hikâyenin sonunu hiç dinleyemedik. Ama o sıkıntılar içinde o bize ilaç gibi geliyordu. Bunları hasretle anıyoruz ama zamanın gençlerinin de bu tarz şeylere ihtiyacı var, getsinler birilerini dinlesinler. Aradan 40 yıl geçti dönüp şimdi bakıyorum, İstanbul'da şimdi her türlü imkân var ama bir Marmara Kıraathanesi yok. Demek ki bunlar öyle binayla parayla olacak şeyler değil.

Üstün İnanç: Marmara hiçbir kıraathane, kafede olmayan manevi bir sıcaklığa sahipti. O sıcaklığın nedeni insanlarıydı. Şimdi Hulusi Bey'i de hiçbir yerde bulamazsınız. Adım Üstün ya, o bana 'Müslüman Bey' derdi, ben de ona 'Husus Bey' derdim. Cebimde para olmadığı zaman o param olmadığını anlardı. Ben çıkar giderim kahveden o bana borcunu öde demezdi. Lakin param varsa karşıma dikilir, 'Müslüman Bey, sekiz lira borcun var.' derdi. Herkesi de teker teker tanırdı.

Hepsi ayrı bir renkti

Üstün İnanç: Mükrimin Halil Yinanç ve Saip Atademir bunlar büyük kavga etmişti. Sebep basit, Mükrimin bey tarih anlatıyor Saip Hoca gelmiş tarih ilim değildir demiş. İlimdir değildir derken Mükrimin Halil demiş ki sen nesin doktorsun o zaman tıpta ilim değildir. Derken iş kızışmış Mükrimin Halil bastonunu çekmiş Saip Hoca sandalyeyi kaldırmış birbir gürültü. Hepsi birer renkti, son Osmanlı'ydı o büyükler.

Resat Şen: Bir gün ben Marmara'ya gidiyorum, Çorlulu Ali Paşa Medresesi'nin orada Necip Fazıl'la karşılaştık. Esâfil-i Şark dedi o Marmara'ya. Nereye dedi Esafil-i Şark'a mı? Hayır dedim ben, akademiye gidiyorum. Nerede açıldı akademi'lan burada dedi 'Buyrun' dedim beraber Marmara'ya kadar yürüdük. Marmara'ya gelince 'lan burası esafil-i şark değil mi?' dedi. Yok dedim yeni ismi halk akademisi deyince, sizin akademinize de size de diye çıkıştı. Ama yine de beraber içeri girdik.

Osman Akkuşak: Mezun olanlar İstanbul'a gelince Marmara'da buluşur, siyaset Marmara'dan yönetilir partiler nüvelerini Marmara'da kurardı. Mesela senatör Mehmet Feyyaz vardı solcuydu o. Marmara cemaatine kökten muhalif olduğu halde hepsinin sevgisini saygısını kazanmıştı. Öyle ki bazı arkadaşlarımızı hapse girmekten de kurtarmışlığı vardı.

Temizlik yaparken daha
az eğilmenizi
sağlayan elektrikli
süpürge...Tabii ki Philips.
Marathon ErgoFit torbasız elektrikli süpürge, ergonomik PostureProtect tutma yeriyle, süpürürken meydana gelebilecek sırt ağrılarının engellenmesine yardımcı olur. Sırtınız kesinlikle bu habere çok sevinecek. Ayrıntılı bilgi için: www.philips.com/tabiki
PHILIPS
sense and simplicity

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ